

Z I N E M A

LE DEFROQUE ("EL RENEGADO"). — Istilluak sortzekoa izan degu film au. Izan ere, gaia eragingarria zun, eta egunero ez datorkiguna zineman: MORAND apaizak utzi du sotana eta apaiz-bizitza zapuzturik bizi da. Eztabaiak, jakiña, teoloji alde-
tik ibilli dira. Eta bai teolojian eta bai kristautasunean zer ikasi asko daukagula aitortu digute jardun oiek. Egia esateko, eta egi pozgarria, gure artean askok, geienak agian, ontzat artu dute.

Gaia ain ausarta izanik ez da arritzekoa, une batzuetan, alderdi labaiñetatik igaro bearra. Ainbat geiago, apolojetika asmoz sortua bada Morand apaizaren ixtorio ori. Biotz estuarena da, ordea, bi edo iru nolabaiteko xeetasunetan planto egin, eta beste guztia, antze lanaren ats eta mamia bera, baztertzea. Jaramon gutxi egingo genioke txikikeri oieri, oker baleude ere. Guk, film onetan, kristautasunaren ikasbide sakonak ikusi ditugu. Lagun urkoaren maitasuna, otoitzaren indarra, kristau-animen al-kartasuna, apaizgoaren iraupena, eriotzaren mixterioa: auek dira film onen gun eta muñak. Eta egi oiek zuzen eta antzetsu azaldu ezkerro..., ez al du merezi film orrek zinema katolikoaren izen eta aipamena?

Alde ortatik ez degu zalantzik. Erakuspen ongarrria film onena, kristau izatea itxuran eta oiturazko legeetan geiegi ezärtzean degunontzat.

Johanon'engana gatozen. Johanon film onen zuzendari, gaia-
ren asmatzalle eta gañera aktore bait degu.

Antzelanean armonia iristen dira lanak. Trajedi malletaraño igotzen da filma zati batzuetan, iru eriotzetan adibidez: apaiz zarrarena, gudari atxituen kanpoan; Morand'en amarena, semeari besarkaturik, apaizaren barkapena artean; eta Gerard apaiz gaztea bere lagun okertuaren eskuetan korputz gelditzean. Kaba-
retetik irukoitzaren irteerak iñarrosi gaitu, baita ere deabruari

“Azaldu adi!” dei egin artean, Morand’ek etxean darabilzkin burruka etengarriak. Trajedi baten antzelari derizkiogu Pierre FRESNAY aundiari, eta bera da soil soillik film onen edertza lle. Morand apaiz okertuaren nortasuna eta izakera Pierre FRESNAY’ren korputz-animetan aragitzen dira. Begirakun ura czin azaldu itzez. Arrokeriz nausitua dun barne guzia, alde orotatik nabari zaio. Ibilleran bertan ere, ikustekoa da, amaren korputz atzetik, illerrira joaki, daraman aidea.

Ez dio ordea irauazten zuzendariak, erorialde gabe, ixtoria-ren biziari trajediaren ats goitarrean. Erorialde oiek ez izaki! Ipuia bera erortzen da, batez ere, erdian: Gerard etxera, Alemani’tik itzuli, eta andregaiak darabilzkin alegiñetan. Aktore lagunak ere urruti egon, alegia, Fresnay’ren garaitasunetik.

Sekuentzi batzuk, erdi-alde ortan ere, baditu on xamarrak. Gogoratu Morand’ek, Sobornan, apaiz lagunakin izaten dun alkarrizketa. Zinemaren lerro garbirako oker bat, ordea. Sekuentzi ori teatorako eta teatroeran eramana izatea, ain agirian atze-aurrez ebakia izanik. Au du beste utsa Johanon’ek. Nabarmenegi egiña dago sekuentzien bateratzea. Maiz, adabaki josiak dirudite. Or egon arloa. Zinemaren ixilpeko baliotsuenetakoa, irudien bateratze ortan bait-datza.

Erabat esateko, esanak esan, ez giñake, ala ere, aserre, urtearen buruan, olako film geiago ikusi al bageneza. Ta ez, ainbeste ixtori aizun, beti lelo batekoak eta ain aspergarriak.

ANSOLA'TAR GURUTZ

ROBINSON CRUSOE.—Ezta au Buñuel’en “Zakur andaluz”. Denentzat, azientzat eta aurrentzat ere bai, ari da oraingoan. Beude beingoz bide berriak: gabiltzan leengoetan barrena.

Eta, alaz guttiz ere, eztira bide oek zearo betiko bideak. Buñuel’ek badu, denentzat ari bada ere, zer berezi bat. Buruz dakigun ipui onek, aurtxorik beldurtiena asaldatuko eztuten Robinson’en ibillerak, berak esanda, uki gaitzake.

Zenbaitek alde auetan —Ganivet eta Sánchez Mazas datozkit orain gogora— Robinson beeratzeari ekin dio, bigarren maillako giza-sinbolua, merkatarien neurrikoa, dela-ta. Eztakit, ordea Deus gutxi ote da, bere esku utsen eta alaberrak eskeñi dizkion lau pusken laguntzarekin, inguruko etsai itsu eta begidunei gogor egitea? Deus gutxi ote da, batez ere, nori bere barruan barkadadeak sortzen dizkion deabru menderakaitzak makurtzea? Gizontasun osoa bear orretarako, iñoiz gizontasunik bear izan bada. Moldatuko ote giñake Robinson adiñean, orrelakorik gerta

balekigu? Gu —ni beintzat—, ez, eta lanak izango lituzke Sánchez Mazas jaunak berak ere.

Dan O'Herlihy'k —leen aldiz aditzen dut bere izena— presutasun berezia eman dio jantzi duen pertsonari. Eta, Robinson izaki, bakarrik zegoen. Buñuel'i eskerrak leenbizi eta berari gero, eztu koloreak berak ere film au itsustu. Eta zernai itsus zeza-kean.

ROMEO AND JULIET.—Renato Castellani'k eskeiñi digun XV'garren mendeko Verona'k eztu berdiñik izan zineman. Arri zaarren azal oriztak eztario kartoi-usairik. Zeru garbiak —eta an, urdiñaren gaiñean, bizpairu zugaitz liraiñen osto illunak— *Quattrocento*'ko pintatzailleek dira. Jantzi-soiñekoak, etxe-barranak, Vlad'en musika, dena da eder baiño ederragoa. Eta ordukoa.

Gutxien ageri dena, bear bada, Shakespeare. Badakizute zer gertatzen den operarekin. Musikoak, buruan dauzkan musika-zatiak kokatzeko, zenbait agerraldi bear lituzke: maitaleen bakar-kako izketa, edo erri osoaren plaza nagusiko billera, edo agure begiragarriaren illetak, edo bi etsairen burruka... Iñorengana jo bear ko du batzuetan, ea iruten dion ari berririk ale bakan oriek elkarrekin nolazpait ere lotzeko. Besteetan, egiñik arkitzen du lana norbaitek, orrelako usterik gabe, antolatu zuen gaiean.

Orrelaxe, Shakespeare'ren itzak artu ditu aitzaki Castellani'k. Ba ote zitekean libreto oberik begi-belarriak ederrez asetzeko? Eta, ari den musika arrigarria denean, eztio iñork itzei jaramon andirik egiten.

Galduan irten aal gera? Eztakit. Pizkunde-arokoak oso zuten gogoko gaxte-gaxtetango maitasunaren indar purrukatzaillak dakarkien ondamenak azaltzea:

Amoria itsu da ta eztazagu zuzena
Eztu uste berzerik dela lekot maite duyena
Suyak bano gaizkiago erra diro gizona
Itxasoak ez iraungi eraxeki dadina.

Guretzat, herriz, ipui ori, entzunaren entzunez edo, lizunduxea ageri da, eztu leenagoko indarririk. "Zorte etsaiak" Romeo eta Julieta nola galbideratzen dituen berriz ere astiro-astiro ikusi eta entzun bearrak ezgaitu agian geiegi kilikatzen. Aspertuko ote geralako beldurrez edo, klásikoeekin gaudela aspertzeari ezpaite-rizkiogu egoki, klásikoeek egia esan maiz gogait eragiten badigute ere.

Duela zenbait urte —ez ainbeste, orratik— bestea ikusi gen-
duenok —Norma Shearer eta Leslie Howard'ena, eta John Ba-
rrymore'ren Mercutio— badugu alare zalantza bat. Maitaleak
etziren gaztetxoak, oraingoak bezala; inguruak etziren onen zo-
ragarri, ez alderatzeko ere. Baiña, alare, ipuia zaarra eta asper-
garri xamarra, eta zatarrak erdipurdikoak izanik ere, badu tea-
troak alako "zera" bat, emen arkitzen eztuguna.

L. M.